

LAKIALOITE 5/2014 vp

Laki konkurssilain 1 luvun muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Lakialoitteen tarkoituksena on muuttaa konkurssikäytäntöä siten, että konkurssituomiolla ei velvoiteta yritystä ja sen takaajia vastaamaan velasta, joka ei kuulu yrityksen tai sen takaajien vas-

tuulle. Lainmuutoksen jälkeen konkurssituomio perustuu tuomioistuimen toteamaan konkurssisaatavan todelliseen määrään, joka ilmenee velan saamistodistodokumenteista.

PERUSTELUT

Vuonna 2004 muutettuun konkurssilakiin (120/2004) jäi aukko, jonka seurauksena tuomioistuin voi hyväksyä konkurssisaatavan toteamatta sen oikeaa määrää. Siten konkurssituomiolla määritelty maksuvelvoite voi olla virheellinen. Sen lisäksi, että nykysäädös edistää aineellisesti virheellisten tuomioiden syntyä, se on luonut tilanteen, jossa konkurssivelkoja voi kirjanpidossaan käyttää velan todelliseen määrään perustumatonta konkurssituomiolla vahvistettua saatavaansa lisäämään tulosta. Tämä vaikuttaa esimerkiksi pankkien taseiden vertailukelpoisuuteen Suomen ja muiden maiden välillä. Nykyinen säädös antaa myös mahdollisuuden rikollisiin liikamääräisiin vaatimuksiin konkurssin yhteydessä.

Tilastokeskuksen mukaan konkurssipäätöksiä on tehty vuodesta 1991 alkaen 20 vuoden aikana 74 230 kappaletta. Päätösten oikeellisuutta ei ole tutkittu, mutta 1990-luvulta dokumentoitujen, todistetusti miljoonien markkojen liikamääräisten päätösten perusteella nykypäätökset

voivat olla jopa miljoonia euroja liikamääräisiä. Konkurssi- ja ulosottopäätösten suuren määrän vuoksi on selvää, että prosentuaalisesti pienikin liikamääräisten tuomioiden osuus voi käsittää suuren määrän virheellisiä tuomioita, joiden taloudellinen volyymi on kansantaloudellisesti merkittävä.

Esimerkiksi Kuluttajavirasto on todennut (Dnro 2006/70/6455), että summaarisessa menettelyssä syntyy perusteettomia ulosottoperintöjä. Vaikka aiheesta — saamisen oikea määrä — ei ole tutkimustuloksia, tätä viranomaisen lausuntoa oikeusministeriölle voidaan pitää selvänä näyttönä siitä, että tuomioistuimissa tuomitaan velallisia maksuvelvollisiksi toteamatta velan oikeaa määrää. Se tukee käytännön kokemusperäisiä havaintoja tilanteesta.

Perustuslain omaisuuden suojausäädöksen mukaan jokaisen omaisuus on turvattu. Yhteiskunnan velvollisuus on suojella kansalaista niin, ettei häneltä perustuslain vastaisesti viedä perusteettomasti omaisuutta tai ansiotuloa toteamatta

velan todellista määrää. Aineellisesti väärien tuomioiden mahdollinen suuri määrä osoittaa, etteivät konkurssiin ja ulosottoon liittyvien lakien nimellisesti oikeusturvaa suojaavat säädökset tarjoa sitä käytännössä, eikä omaisuutta suojaava perusoikeus siten toteudu aiheettomiin maksuvelvoitteisiin tuomittujen velallisten osalta.

Nykyistä vahvasti velkojaa suojaavaa lainsäädäntöä voidaan perustella sillä, että velkasitoumuksista huolehtiminen on yhteiskunnan edun mukaista. Summaaristen käsittelyjen peruste on se, että suuri määrä asioita voidaan hoitaa nopeammin ja pienemmillä resursseilla. Konkurssi- ja ulosottoprosessiin liittyvät säädökset ja käytännöt, jotka estävät velan todellisen määrän tutkimisen, palvelevat tätä jälkimäistä tavoitetta.

Kun velkojan asema on muodostunut niin vahvaksi, että konkurssisaatavaksi voidaan hyväksyä liikamääräisiä vaatimuksia, lainsäädännön ei voi tältä osin sanoa tukevan luottojärjestelmän vakautta. Se, että velallinen voi joutua vastaamaan velasta, jota ei ole ottanut, ei pelkästään heikennä luottamusta velkasitoumusten pitävyyteen vaan koko oikeusjärjestelmään. Tuomioistuineläytöksen resurssipula ei kelpaa kansalaisen oikeusturvan rajoittamisperusteeksi (periaatteen vahvistavat esim. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen lukuisat oikeudenkäyntien hitaudesta antamat tuomiot). Siten nykykäytäntö, joka heikentää oikeusturvaa tuottamalla aineellisesti virheellisiä tuomioita, on selkeässä ristiriidassa perusoikeuksien kanssa.

Yrittäjiksi tulee entistä useammin yksityisiä henkilöitä, joilla konkurssitilanteessa ei ole varoja palkata itselleen avuksi päteviä asiantuntijoita, ja siksi velkojat voivat määrätä miten velallista kohdellaan. Velallisen oikeusturva on äärimmäisen heikko. Konkurssia koskeva dokumenttiaineisto otetaan velkojien hallintaan. Konkurssivelallisen mahdollisuudet vastustaa vaatimusta tai korjata virheellisiä konkurssivelkomusvaatimuksia ovat mitättömät, sillä velalliselle on säädetty velvollisuus allekirjoittaa konkurssipesän asiakirjat vangitsemisen uhalla, vaikka hänellä ei ole edes oikeutta nähdä velko-

jen oikeaa määrää. Luotonantajien hallussa olevat vakuudet eivät nykylakien mukaan vaikuta konkurssituomiossa määrättäviin maksuvelvoitteisiin, sillä pankeilla ei ole tilitysvelvollisuutta velan panteista (ks. oikeusministeri Braxin vastaus kirjalliseen kysymykseen KK 329/2008 vp).

Koska nykyinen lainsäädäntö edistää aineellisesti virheellisiä tuomioita, on perusteltua muuttaa konkurssituomiokäytäntöä siten, että tuomion perusteena ovat tuomioistuimen toteamat oikeamääräiset konkurssisaatavat. Aineellisesti virheellisten tuomioiden muuttamisesta oikeamääräiseksi ei ole selkeää säädöstä, eikä se kuulu myöskään korkeimman oikeuden tehtäviin, vaikka sille esitettäisiin dokumentit velkavastuun oikeasta määrästä. Näennäisestä oikeusturvasta huolimatta velallisen asema on käytännössä niin huono, että ongelma on korjattavissa vain velan oikean määrän toteamisen varmistavalla nimenomaisella säädöksellä. Velallisen oikeusturvaa kohentava muutos ei heikentäisi minkään velkojaryhmän oikeusturvaa.

Lain täsmennyksellä vähennetään niiden ihmisten määrää, jotka tuomitaan taloudelliseen vastuuseen perusteetta tai virheellisestä määrästä. Lainmuutos myös estäisi liikamääräisillä vaatimuksilla keinottelun. Oikeamääräiseksi todettu konkurssisaaminen poistaisi osaltaan myös perusteettomia ulosottoaperintöjä.

Lainmuutoksella on selkeästi positiivinen vaikutus koko yhteiskuntaan; se tulee vähentämään köyhyyttä ja syrjäytymistä. Köyhyyden lumipalloehtin kaltainen lisääntyminen alkoi 1990-luvun alun lamasta. Yrittäjät joutuivat turvautumaan sosiaalitukeen menetettyään kaiken omaisuutensa lisäksi työpaikkansa, ja tästä alkanut köyhyyden lisääntyminen on jatkunut tähän päivään saakka. Nyt tämä kielteinen kehitys on mahdollista pysäyttää. Oikealla velan määrällä konkurssituomiossa on vaikutusta konkurssin jälkeen perheelleen sosiaalitukea hakevien lukumäärään. Tällä lainmuutoksella on myös yleistä merkitystä yrittäjyyttä harkitseville. Kokemukset varsinkin 1990-luvun liikamääräisiä velkavastuita vahvistaneista konkurssituomioista vaikuttavat kielteisesti uusien yritysten syntymiseen.

Lainmuutoksella tuomioistuimen päätöksellä alkava konkurssi perustuisi oikeamääräiseen saamistodisteeseen ja dokumentoituun konkurssivelkojen saatavaan. Tuomion perusteena oleva velkamäärä siirtyisi oikeamääräisenä ulosotoperintään ja muihin mahdollisiin samassa asiassa nostettaviin kanteisiin, esimerkiksi ta-

kaajaa vastaan. Konkurssituomiolla, joka perustuu konkurssivelkojen oikeaan määrään, on välitön kansantaloudellisesti myönteinen vaikutus.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

konkurssilain 1 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään konkurssilain (120/2004) 1 lukuun uusi 5 a § seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset

5 a §

Konkurssisaatavan oikean määrän toteaminen

Velkojan on vaatimustensa perusteeksi osoitettava tuomioistuimelle velan todellinen mää-

rä. Konkurssisaatavaksi voidaan hyväksyä vain tuomioistuimen näytön perusteella toteama oikeamääräinen velka.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____.

Helsingissä 27 päivänä helmikuuta 2014

Teuvo Hakkarainen /ps
Anssi Joutsenlahti /ps
Martti Mölsä /ps
Pentti Kettunen /ps
Lea Mäkipää /ps
Ritva Elomaa /ps
Mika Niikko /ps
Johanna Jurva /ps
Reijo Hongisto /ps
Maria Lohela /ps
Pauli Kiuru /kok
Tom Packalén /ps
Kimmo Kivelä /ps
Anne Louhelainen /ps

Ari Jalonen /ps
Kaj Turunen /ps
Mats Nylund /r
Antti Rantakangas /kesk
Lars Erik Gästgivers /r
Kauko Tuupainen /ps
Markku Mäntymaa /kok
Lauri Heikkilä /ps
Vesa-Matti Saarakkala /ps
James Hirvisaari /ml1
Juho Eerola /ps
Jussi Niinistö /ps
Laila Koskela /ps
Osmo Kokko /ps

LA 5/2014 vp — Teuvo Hakkarainen /ps ym.

Pirkko Mattila /ps
Pietari Jääskeläinen /ps
Reijo Tossavainen /ps
Jari Lindström /ps
Timo Soini /ps
Juha Väättäin /ps
Harri Jaskari /kok
Eero Reijonen /kesk
Esko Kurvinen /kok
Lasse Hautala /kesk

Tapani Tölle /kesk
Jyrki Yrttiaho /vr
Arto Pirttilahti /kesk
Mikko Savola /kesk
Juha Rehula /kesk
Jari Myllykoski /vas
Heikki Autto /kok
Janne Sankelo /kok
Jukka Kopra /kok
Eero Suutari /kok